

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA
VHUVHILI (SAL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

LARA 2010

MEMORANDAMU

MARAGA: 80

Memorandamu uyu u na masiatari a 10.

KHETHEKANYO YA A: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA MAANEA (Maraga:40)

KHOUDU	Khoudu 7: Vhuswikeleli ha nthesa	Khoudu 6: Vhuswikeleli ha ntha	Khoudu 5: Vhuswikeleli ho dziaho	Khoudu 4: Vhuswikeleli vhu fushaho	Khoudu 3: Vhuswikeleli ho linganelaho	Khoudu 2: Vhuswikeleli ha fhasi	Khoudu 1: U sa swikelela
	80 – 100%	70 – 79%	60 – 69%	50 – 59%	40 – 49%	30 – 39%	0 – 29%
	<u>22½ – 28</u>	<u>20 – 22</u>	<u>17 – 19½</u>	<u>14 – 16</u>	<u>11½ – 13½</u>	<u>8½ – 11</u>	<u>0 – 8</u>
ZWI RE NGOMU NA VHUPULANI (NV) MARAGA: 28	-Zwi re ngomu zwi sumbedza u pfesesa thoho zwavhuda. -Mihumbulo i a tokonya nahone yo vhibva. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu zwi sumbedza u pfesesa thoho zwavhudi vhukuma. -Mihumbulo ndi ya ntha, nahone i a tendisea. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea avhudi, nahone a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu zwi sumbedza u pfesesa thoho lwo dziaho. -Mihumbulo ndi i takadzaho, i a tendisea. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea o dziaho, a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu zwi sumbedeza u pfesesa thoho lu fushaho. -Mihumbulo ndi ya nga misi, a i na vhudzivha. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea a fushaho, nahone a kumedzeaho, o teaho LEV(SAL).	-Zwi re ngomu zwo di linganela sa zwenezwo, hu na mavhaka a kanganyisaho vhutumani. -Hu na u dovholola. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea o lunzhedzeaho lwo linganelaho nahone a kumedzeaho, o tea LEV(SAL).	-Zwi re ngomu zwiwe a zwiho khagala, a zwo ngo farana. -Mihumbulo yo sekena, hunzhi i sokou dovholola. -A hu na vhutanzi vhu fushaho ha u pulana/ mvetomveto. -Maanea ha ngo bveledzwa nga ndila i kumedzeaho.	-Zwi re ngomu a zwi livhani na thoho na luthihi, a zwo ngo lunzhedzana. -Mihumbulo yo tapanyedzwa, ho dadiwa tshothe. -U pulana na/kana mvetomveto a zwiho. -Maanea aya ha nekedzei/ kumedzei.

	<u>6 – 7</u>	<u>5 – 5½</u>	<u>4½</u>	<u>3½ – 4</u>	<u>3</u>	<u>2½</u>	<u>0 – 2</u>
LUAMBO, TSHITAILA NA U SEDZULUSA (LTS) MARAGA: 7	<p>-U sumbedza vhudzivha ho godombelaho ha ndeme ya luambo.</p> <p>-Luambo, zwiga zwa u vhala zwo shumiswa zwone-zwone.</p> <p>-U shumisa luambo lwo teaho lwa maambele/kuambele.</p> <p>-Munanguludzo wa maipfi wo tea vhukuma.</p> <p>-Tshitaela, thounu na redzhisitara zwo tea tshothe thoho ya mafhungo.</p> <p>- Hunzhi a hu na vhukhakhi nga murahu ha u sedzuluswa na u vhalululwa ha mushumo.</p>	<p>-U di sumbedza vhudzivha ha ndeme ya luambo.</p> <p>-Luambo, zwiga zwa u vhala zwo shumiswa nga ndila i pfalaho, u kona u shumisa luambo lwa kuambele/maambele.</p> <p>-Munanguludzo wa maipfi hunzhi wo tea.</p> <p>-Tshitaela tshi tana thoho zwavhudi nga nzwambo wa u shumisa maipfi o teaho.</p> <p>-Hunzhi a hu na vhukhakhi nga murahu ha u sedzuluswa na u vhalululwa ha mushumo.</p>	<p>-Vhudzivha ha luambo ho sekene.</p> <p>-Luambo na zwiga zwa u vhala hunzhi a zwi na vhukhakhi.</p> <p>- Munanguludzo wa maipfi u fhasi, fhedzi wo di tea tshibveledzwa.</p> <p>-Tshitaela tsho di tea, tshi fusha thodea dza tshibveledzwa.</p> <p>-Kanzhi a hu na vhukhakhi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.</p>	<p>-Huniwe u vhonala zwituku ha vhudzivha ha luambo zwi hone.</p> <p>-Luambo ndi lwa misi, zwiga zwo shumiswa lu fushaho.</p> <p>-Munanguludzo wa maipfi u a fusha.</p> <p>-Tshitaela, zwi di anana na thodea dza thoho ya mafhungo.</p> <p>-Hu di vha na vhukhakhi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.</p>	<p>-Vhudzivha ha luambo ho sekene, na zwiga zwa u vhala huniwe a zwo ngo shumiswa nga ndila yone.</p> <p>-Munanguludzo wa luambo ndi wa fhasi.</p> <p>-Tshitaela tshi shaedza vhufarani, a tsho ngo tea thoho.</p> <p>-Hu na vhukhakhi ho vhalaho naho ho di vha na u vhalulula na u sedzulusa.</p>	<p>-Luambo na zwiga zwa u vhala zwo khakhea.</p> <p>-Munanguludzo wa maipfi wo shaedzwa vhukuma.</p> <p>-Tshitaela a tshi tshimbilelani na thoho.</p> <p>-Ho dala vhukhakhi, naho zwo di vhalululwa na u sedzuluswa zwiutuku.</p>	<p>-Luambo na zwiga zwa u vhala zwo khakhea tshothe.</p> <p>-Munanguludzo wa maipfi wo vhilingana, hu na ndado.</p> <p>-Tshitaela tsho vhilingana tshothe.</p> <p>-Ho dalesa vhukhakhi na ndado, nahone a hu vhonali vhuṭanzi ha u vhalulula na u sedzulusa.</p>

	<u>4 – 5</u>	<u>3½</u>	<u>3</u>	<u>2½</u>	<u>2</u>	<u>1½</u>	<u>0 – 1</u>
TSHIVHUMBEO (T) MARAGA: 5	-Kubveledzelwe kwo faranaho/lunzhe dzeaho kwa thoho. -Vhudodombedzi vhu tokonyaho. -Mitala, dziphara zwo fhatwa lwo faranaho, zwa bvisela thalutshedzo khagala. -Vhulapfu/ tshivhalo tsha maipfi zwo tea.	-Mafhugo o bveledzwa nga ndila yo faranaho. Hu na ndunzhendunzhe. - Mitala, dziphara zwo fhatwa lwo teahone thalutshedzo i khagala. -Vhualapfu ho tea.	-Vhunzhi ha zwidodombedzw a zwo bveledzwa. -Mitala, dziphara hunzhi zwo fhatwa zwavhuḏi, na zwi ambiwaho zwi a pfala. -Vhualapfu ho todou tea.	-Dziṇwe dza mbuno na zwododombedzwa zwo bveledzwa. -Mitala, dziphara zwo di khakhea, fhedzi maanea a di sala a tshi pfala. -Vhulapfu ho tea.	-Dziṇwe dza dzimbuno dza ndeme dzi hone. -Mitala, dziphara zwo khakhea, fhedzi i sala i tsha di pfala. -Vhulapfu ho lapfesa/pfufhifha lesa.	-U ita a tshi bva kha thoho. -Zwi a konda u tevhela vhutala ha mafhungo. -Mitala, dziphara a zwo ngo fhatwa nga ngona, a zwi tsha amba. -Vhulapfu ho lapfesa/pfufhifha lesa.	-O liana na thoho. -Mitala, dziphara zwo vhilingana, a zwi tevhелеlei. -Vhulapfu ho lapfesa/pfufhifha lesa u fhirisa mpimo.

KHETHEKANYO YA B NA YA C: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU NA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI (MARAGA: 20)

KHOUDU	Khoudu 7: Vhuswikeleli ha nthesa	Khoudu 6: Vhuswikeleli ha ntha	Khoudu 5: Vhuswikeleli ho dziaho	Khoudu 4: Vhuswikeleli vhu fushaho	Khoudu 3: Vhuswikeleli ho linganelaho	Khoudu 2: Vhuswikeleli ha fhasi	Khoudu 1: U sa swikelela
	80 – 100%	70 – 79%	60 – 69%	50 – 59%	40 – 49%	30 – 39%	0 – 29%
	<u>11½ – 14</u>	<u>10 – 11</u>	<u>8½ – 9½</u>	<u>7 – 8</u>	<u>6 – 6½</u>	<u>4½ – 5½</u>	<u>0 – 4</u>
ZWI RE NGOMU, VHUPULANI NA TSHIVHUMBEU (NVT) MARAGA: 14	-Ndivho yo dziaho tshothe ya thodea dza tshibveledzwa. -Mugudi u tshimbila kha vhutala hone, hu si na u bva kha thoho ya mafhungo. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana, zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho ya mafhungo. -Hu na vhutanzi ha u pulana na/kana mvetomveto, zwa mbo bveledza tshibveledzwa tshi kumedzeaho vhukuma.	-U na ndivho yavhuḏi ya thodea dza tshibveledzwa. -U tshimbila kha vhutala hone, hu si na u sokou bva kha thoho ya mafhungo. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana, zwidodombedzwa zwi tikedza thoho. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tsho fhatwaho zwavhuḏi. -O shumisa zwavhuḏi milayo yo teaho ya tshivhumbeo.	-U na ndivho yo dziaho ya thodea dza tshibveledzwa. -Mugudi u fara vhutala, nahone u tou polika zwituku kha thoho ya mafhungo. -Hunzhi zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tshi kumedzeaho, tsho faranaho. -O shumisa vhunzhi ha milayo yo teaho ya tshivhumbeo.	-U na ndivho i fushaho ya thodea dza tshibveledzwa. -U niwala – o di banyana kha thoho, fhedzi a zwi xedzi zwine thoho ya amba lini. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana nga ndila i fushaho, zwiwe zwa zwidodombedzwa zwi tikedza thoho. -Vhutanzi ha u pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tshi tangedzeaho kha LEV.	-U na ndivho yo linganelaho ya thodea dza tshibveledzwa. Vhutala hawe kha u fhindula mushumo uyu hu sumba ho sekana. -U niwala – u a xedza vhutala, zwi ambiwaho huiwe zwi ita zwi tshi liana. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana lwo linganelaho, zwiwe zwa zwidodombedzwa zwi tikedza thoho. -Vhutanzi ha u pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza	-U na ndivho ya fhasi ya thodea dza tshibveledzwa. Phindulo yawe kha mushumo uyu i sumbedza hu na u shaedza vhukuma. -U niwala – u xedza vhutala, na zwi ambiwaho huiwe a zwi tsha pfala. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwi ita zwi tshi liana, zwidodombedzwa zwituku zwi tikedzaho thoho. U pulana/kana mvetomveto a zwi fushi. Tshibveledzwa a tsho ngo kumedzwa zwavhuḏi.	-A hu na ndivho ya thodea dza tshibveledzwa. -U niwala – u liana na thoho, zwi ambiwaho hunzhi a zwi tsha pfala. Zwi re ngomu na mihumbulo a zwi elani, zwidodombedzwa zwitukutuku zwi tikedzaho thoho. -U pulana na/kana mvetomveto a zwiho. Tshibveledzwa itshi a tshi kumedzei. -A ho ngo shumiswa thodea dzo teaho dza tshivhumbeo.

	-O shumisa milayo yo teaho ya tshivhumbeo.			-U shumisa milayo ya tshivhumbeo nga ndila yo teaho.	tshibveledzwa tsho linganelaho kha LEV(SAL). -U na muhumbulo wo linganelaho wa thodea dza tshivhumbeo tsha tshibveledzwa-fhedzi hu na u tahedza ha zwithu zwa ndeme.	-U shumisa milayo ya tshivhumbeo nga ndila yo khakheaho – hu na u tahedza ha zwithu zwa ndeme.	
--	--	--	--	--	---	--	--

	<u>5 – 6</u>	<u>4½</u>	<u>4</u>	<u>3 – 3½</u>	<u>2½</u>	<u>2</u>	<u>0 – 1½</u>
LUAMBO, TSHITAE LA NA U SEDZULUSA (LTS) MARAGA: 6	-U shumisa zwivhumbeo zwone-zwone zwa girama. -Tshibveledzwa tsho fhatwa zwavhuḏi. Nḏivho ya maipfi hunzhi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela hunzhi tsho tea. -A hu na vhukhaki vhungana nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	-Tshibveledzwa tsho fhatwa zwavhuḏi nahone nga ndila yone. -Nḏivho ya maipfi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela tsho tea. -Hunzhi a hu na vhukhaki kha tshibveledzwa nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	-Mushumo wo fhatwa lwo dziaho. -Nḏivho ya maipfi yo tea lu fushaho ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela tsho di tea. -Hunzhi a hu na vhukhaki nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	-Mushumo wo fhatwa lu fushaho. -Vhukhaki vhu re hone a vhu khakhi nyelelo ya mafhungo. -Nḏivho ya maipfi i a fusha zwi tshi kwama ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela tsho tea lu fushaho. -Hu di vha na vhukhaki ho vhalaho nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho toḏou vha ho tea.	-Mushumo wo fhatwa lwo tou linganelaho. Hu na vhukhaki ho vhalahonyana. -Nḏivho ya maipfi i fhasi nahone a i tei tshothe ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela tsho tsa. -Hu na vhukhaki ho vhalaho nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho lapfesa/pfufhifhalesa.	-Mushumo wo fhatwa lwa fhasi nahone zwi a konda u tevhelelea. -Nḏivho ya maipfi i toḏa u lulamiswa nahone a i tei ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela tsho khakhe, nahone a tshi tangedzei. -Tshibveledzwa tshi na vhukhaki vhezhi, naho ho di vha na u vhalulula na u sedzulusa. -Zwo lapfesa/pfufhifhalesa.	-Mushumo wo fhatwa lwa fhasi nahone zwi a konda u tevhelelea. -Nḏivho ya maipfi i toḏa ndulamiso zwi hone, nahone a i tei ndivho. Tshitaela a tshi anani na toho. -Ho dalesa vhukhaki na ndaḏo nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu – zwo lapfesa/pfufhifhalesa u fhirisa mpimo.

ADENDAMU

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANEA)

MBUDZISO 1

(Vha songo shumisa adendumu iyi kha u maka, kha vha tou i shumisa u engedza ndivho yavho).

1.1 MAANEA A NGANETSHELO

- Aya ndi maanea ane muniwali a anetshela tshitori kana zwiwo zwo no bvelelaho.
- Zwi anetshelwaho zwi tea u kunga na u tendisea.
- Mafhungo a hone a niwalwa nga tshifhinga tsho fhelaho.
- Magumo a songo dowealeho nahone a fhedza tshitori zwavhudi.

KANA

1.2 MAANEA A MBULETSHEDZO

- Muniwali u buletshedza tshithu nga vhudalo.
- Muniwali u ola tshifanyiso tsha zwine a khou amba ngazwo muhumbuloni wa muvhali.
- Muniwali u shumisa tshifhinga tsha zwino.
- Muniwali u bvisela khagala vhupfiwa hawe, na mbonalo/ kuvhonele kwawe.

VHA PFESESE: Vhuta uvhu kha vhu shumiswe arali mugudi a nga nanga 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7 kana 1.8

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 40

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI

MBUDZISO 2

2.1 VHURIFHI HA TSHIOFISI

Zwi lavhelelwaho:

- Diresi mbili.
- Fhungo la mvulatswinga.
- Mutumbu.
- Thouni na redzhisitara.
- Magumo.

[20]

KANA

2.2 GARATA

Tshivhumbeo

- Dzina la muniwalelwa.
- Mulaedza.
- Dzina la muniwali.
- Datumu, fhethu na divha la mushumo.
- Lushaka lwa munyanya.
- Vhukwamani.

[20]

KANA

2.3 MUFHINDULANO

Zwi lavhelelwaho:

- Madzina.
- Mvulatswinga/ theshano.
- Mutumbu.
- Thouni.
- Magumo.

[20]

KANA

2.4 U LIVHUWA

- Madzina a muniwali na muniwalelwa.
- Mulaedza wa u livhuwa.
- Thouni.

[20]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 20

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI

MBUDZISO 3

3.1 NDAELA

Maga a tevhelwaho:

- Dzina la tshibikwa.
- Zwishumiswa.
- Mabikele.

(Zwi tevhhekane nga ndila yone)

[20]

3.2 KHUNGEDZELO

- Dzina la tshikungedzelwa (Khephusheni).
- Tshi wanala ngafhi? (Diresi na fhethu).
- Vhukwamani (Thingu).
- Mbonalo i kungaho.

[20]

3.3 FULAYASI

- Thoho.
- Mulaedza.
- Mbonalo i kungaho.
- Vhukwamani.

[20]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:	20
MARAGAGUTU:	80